

SUDJELOVANJE ČOVJEKA U TAJNI SPASA ČOVJEKA UKLJUČENOG U ZAJEDNICI CRKVE*

Frane Franić

1. »Sve je vaše, a vi ste Kristovi, a Krist Božji« (1 Kor 3, 23). Te riječi sv. Pavla bude u nama misli o čovjeku i njegovoj vlasti nad zemljom, koja ipak nije bezuvjetna, nego relativna, ovisna o vlasti Kristovoj i konačno vlasti Oca nebeskog.

I. SUDJELOVANJE ČOVJEKA U TAJNI SPASA

2. Središte naše pažnje jest čovjek: čovjek slab i grešan, pun neznanja i pritisnut neprijateljskom snagom naravi i društva, a ipak pozvan da postigne sreću. Čovjek koji je slika Božja, koji zrači slavu Kristovu kao Krist vječnoga Oca. Čovjek koji je pozvan, da vlada svim drugim stvorenjima, pa ipak često stvorovi vladaju njime i tako pada u razne vrste idolopoklonstva, kao što to vrlo lijepo opisuje *Knjiga mudrosti* u glavi 13, što se danas obistinjuje u raznim vrstama materijalizma našega vremena.

Crkva dakle s današnjim čovjekom, punim protuslovlja, želi razgovarati s milosrdnom ljubavlju. Čovjek pita Crkvu o smislu života, bola, smrti; Crkva želi razumjeti današnjeg čovjeka i njegove probleme i na njih odgovoriti. Odgovor Crkve za potpuni spas čovjeka, vječni i vremeniti, jest Krist, pravi čovjek i pravi Bog. Samo u svjetlu Utjelovljene Riječi, koja je »slika nevidljivog Boga i prvorođenac svakog stvorenja« (Kol. 1, 15), možemo razjasniti tajnu čovjeka, kao što to uči II. vat. sabor (GS, 22).

3. Budući da čovjek nosi u sebi božansku sliku, pozvan je na razgovor s Bogom i određen za sjedinjenje s Bogom. Čovjek je tako postavljen gospodarom svih stvari, pozvan da ih uvijek razvija i privede svrsi, utiskujući im neprestano božanski pečat, što ga nosi u sebi. Čovjek je povezan s drugim ljudima dajući im samoga sebe i tvoreći s njima ljudsku zajednicu. Tako čovjek u trudu, katkada teškom, a katkada ugodnom, ide prema svojoj osobnoj punini ostajući otvoren Bogu, ljudima i svijetu. To je poziv potpunog čovjeka, tj. tjelesnog i duhovnog, vremenitog i vječnog. Čovjek mora nastojati da vlastitim radom, vlastitim trudom ostvari taj svoj poziv. I doista vidimo da se čovjek bavi znanosti, tehnikom, politikom, etikom, sociologijom, umjetnošću, čime nastoji postići tu svoju svrhu.

4. I neki današnji marksisti govore o svrsi čovjeka bez granica (Garaudy). Vidimo naime danas da je mjesec pod nogama čovjeka i zvijezde

* Ovo je tekst predavanja koje je nadb. dr. Frane Franić održao na Wrocławskom pastoralnom kongresu (29.—31. kolovoza 1977.) u Wrocławu u Poljskoj. Tekt je s latinskoga preveo prof. Rafael Radica.

oko njegove glave. Čovjek kao da je pobožanstvenjen, kaže se da je središte svemira, a njegov mozak kakvoćom vredniji nego cijeli svemir (Lenjin).

Ipak ni ekonomska ni politička znanost, ni sociologija, ni antropološke znanosti, ni umijeća ne mogu stvoriti doista novog čovjeka, tj. stvoriti međuljudske i međunarodne odnose u pravdi i ljubavi. Suviše smrt, posljednja neprijateljica ljudskog roda, ostaje nepobjediva, a kraj naše zemlje također neizbježivim. Čovjek dakle sama sebe ne može potpuno otkupiti, spasiti, osloboditi.

5. Stoga je Krist došao, da svojom viješću i svojim primjerom rasvijetli poziv čovjeka i da ga omogući putem svoje smrti i uskrsnuća.

Čovjek se po vjeri i krštenju utjelovljuje u Krista, stječe novu dimenziju, oblači Krista (Gal 3, 27). Čovjek postaje novo stvorenje primajući Duha Svetoga stvoritelja. Ova korjenita promjena, koju čovjek stječe, stvara u čovjeku novu kakvoću i novu dimenziju, po kakvoći nove odnose prema Bogu, ljudima i stvarima. Čovjek počinje Boga zvati »Abba! Oče!« (Rim 8, 15; i Gal 4, 6) i vidi, da ljudi nisu samo drugovi u radu, nego da su svi ljudi sinovi Božji, baštinici kraljevstva nebeskog, što će se objaviti u nama na kraju vremena; da su braća u Kristu i da je i svijet otkupljen od Krista tako da čovjek radom i molitvom mora pripravljati »nova nebesa i novu zemlju u kojima boravi pravda« (2 Pt 3, 13).

Poziv čovjeka imat će svoju puninu na kraju vremena, kad će Duh Kristov uskrisiti naša smrtna tijela (Rim 8, 11), suobličujući ih slavnom tijelu našega Gospodina (Fil 3, 21).

Posljednji poziv čovjeku je jedan jedini, tj. božanski (GS, 22). Tada će biti jedna zajednica uistinu nova i konačna s Bogom Ocem, njegovim Sinom i Duhom Svetim u vječnoj zajednici sa svetima u slavnom posjedu novoga stvorenja.

6. Ali čovjek je pozvan, da već u vremenu ostvari samoga sebe i da surađuje s drugim ljudima, da bi ostvario bratsku zajednicu. Poziv dakle čovjeka treba gledati pod onostranim i vremenskim vidom: ukoliko je transcendentalan ili vječan, taj poziv je nepromjenljiv, ukoliko je vremenit, trajno se mora prilagođavati vremenu. Stoga s jedne strane treba izbjegavati neku dogmatsko-moralnu nepokretnost, koju nazivaju i »integritetom« koji se malo brine za prilike vremena, a s druge opet neki temporalizam ili bezuvjetni evolucionizam, koji se može nazvati i »situacionizam« koji se malo brine o transcendentalnoj i nepromjenljivoj svrsi čovjeka.

7. Isto tako čini se potrebnim stvarati uvjete života u vremenu, tj. ekonomske, kulturne, političke, socijalne, da bi oni omogućili čovjeku da postigne svoj božanski poziv. Sve to čini da bi čovjek postigao svoju posljednju svrhu. »Rimske su se legije borile nekoć za Krista« (Rops), jer su u rimskom carstvu stvarale ekonomske, političke, socijalne i kulturne uvjete, da bi se Kristovo evanđelje moglo lakše propovijedati ljudima.

Duh Govora na gori doista zahtijeva ekonomsku, političku, kulturnu i socijalnu jednakost među ljudima. Taj ideal je prva jeruzalemska Crkva htjela ostvariti, ali bez uspjeha, jer nedostajahu povijesni uvjeti: društvo još ne bijaše sazrelo da ostvari toliku evanđeosku ljubav i pravdu. Stoga sv. Pavao nalaže slugama: »Sluge pokoravajte se u svemu zemaljskim gospodarima, ne služeći riječi, kao da ugađate ljudima, nego u prostodušnosti srca, bojeći se Boga« (Kol 3, 22). Stoga treba reći: da svijet u svom razvitku radi na ostvarenju uvjeta božanskog poziva čovjeka ili potpunog spasa čovjeka.

8. U tom pogledu možda možemo blagim okom gledati na etičke, kulturne, političke pa možda i na one revolucionarne pokrete našega vremena, kad u tim pokretima nalazimo nešto dobro, što pripravlja uvjete ljudskog poziva ili spasa čovjeka.

Stoga moramo vrlo pažljivo pratiti sve te pokrete našega doba, sudeći ih naklono prijateljski, ali i kritički. U tom sudu Crkva i njezini svećenici i biskupi moraju biti slobodni, ne vezani državama, bilo »kršćanskim« bilo »ateističkim«, da bi mogli proročki oglasiti nepravedne prilike, one naime prilike, koje čovjeku zatvaraju put prema njegovu pozivu i spasu.

Mi dakle živimo kao »stranci, iščekujući s veseljem« buduća dobra (Heb 9, 11), bezuvjetno vjerni svojoj vječnoj i nepromjenjivoj svrsi, ali uvijek spremni da prihvatimo nove ideje i nova sredstva za postizanje te svrhe u duhu obnove i evanđeoskog siromaštva.

9. Naš je Gospodin po svojoj smrti i uskrsnuću, šaljući Duha svoga, uspostavio svoje Tijelo, tj. Crkvu Kristovu »opće otajstvo spasa« (LG, 48). Krist je došao na svijet, da nas otkupi, da svjedoči za istinu, da nas spasi, a ne da osudi, da nam služi, a ne da mu služimo. Takvo je i danas poslanje Crkve (GS, 3). To je poslanje bitno vjersko poslanje, koje ipak prožima čitava čovjeka, ukoliko je naime duša i tijelo, osoba i društveno biće, vremenit i vječan (usp. *Evangelii nuntiandi*).

Kao »otajstvo« Crkva je znak i oruđe spasa. Znak spasa je, jer označuje svojim sakramentima, osobito euharistijom, riječju i narodom Božjim prisutnost Boga na ovom svijetu, tj. da je kraljevstvo Božje među nama i da je spas donesen po Kristu u Duhu Svetom u našoj povijesti.

Crkva kao sakramentalni znak u ime Kristovo, čiju prisutnost produkuje u prostoru i vremenu, zove čovjeka da ostvari svoj cilj, otkriva mu njegovu tajnu i njegovu veličinu, očitujući mu njegovu duboku bijedu, kad se nalazi u grijehu, izazivajući u njemu glad i žeđ za pravdom, želju za Bogom i bratskom zajednicom. Crkva pokazuje čovjeku duboki smisao stvari i njihovu pozitivnu vrijednost.

Kao otajstveni znak koji sadrži u sebi Boga i Krista, Crkva upozorova na nepravde u svijetu, nepravedan poredak, ustanovljen i postojeći u svijetu, u kojemu veliki dio ljudi umire od gladi, živi u neznanju i nepismenosti, u rasnoj ili vjerskoj diskriminaciji; te nepravde uništavaju ljude i narode, a mir čine samo prividnim. Crkva u prostoru i vremenu

proglašuje u ime Gospodnjega Sluge vijest misterija spasa samoga Gospodina (Is 42, 6—7; 49, 6).

Crkva nije samo sakramentalni znak što označuje tajnu spasa, nego i njegovo uspješno sredstvo, jer po svojim sakramentima, po svojoj evangelizaciji dobre vijesti »u vrijeme i izvan vremena« (2 Tim 4, 2), osobito slaveći tajnu smrti i uskrsnuća Gospodinova i navješćujući njegov dolazak, proizvodi u dušama božanski spas po nestvorenoj i stvorenoj milosti, koju daje ljudima dobre volje. Ona malo po malo uvodi u srca ljudi novost milosti, čisti srca ljudi od grijeha i utiskuje u duše Duh Kristov.

10. Crkva je postavljena kao grad na gori među narodima kao znak i sredstvo tajne spasa. Taj spas, kao u Kristu, dolazi po križu, po uništenju, koje vodi k uskrsnuću i posljednjoj slavi. Puti spasa su u stvari putevi siromaštva, poniznosti, služenja. Kad je Crkva u svojoj povijesti siromašna, tada je bolji znak i oruđe tajne spasa. Bogatstvo Crkvu priječi, da dobro vrši svoje spasonosno poslanje.

Mislim da Crkva ne samo u Istočnoj nego i u Zapadnoj Evropi mora propovijedati riječju i životom evanđelje križa i uskrsnuća po križu. Evropa neće moći nadjačati moderni ateizam, osobito marksistički, svojom čudesnom kulturom i svojim golemim bogatstvom, nego samo evanđeljem križa sprovedenim u djelo. A uzalud se pišu prelijepe knjige o teologiji križa, ako praksa križa ostaje daleko od nas. Za marksističku civilizaciju i za mlado pokoljenje praksa je bitna, a ne retorika.

11. Spas i oslobođenje odnosi se na čitavog čovjeka i na sve ljude. Spas je općenit u svim svojim smjerovima. S negativnog gledišta kršćansko je oslobođenje potpuno, jer oslobađa od svakog ropstva grijeha i od svakog drugog robovanja koje proistječe od ropstva grijeha, od svih društvenih nepravda, od svake ljudske bijede: gladi, bolesti, neznanja, pritiska, od otuđenja koje nastaje po plaćenom poslu bez sudjelovanja u samoupravljanju poslom, zaradom i sredstvima za proizvodnju.

Po uključenju u smrt Kristovu otkupljenje uključuje oslobađanje od svakog ropstva. »Znajmo da je naš stari čovjek zajedno razapet, da se uništi tijelo grijeha i da više ne služimo grijehu...« »Neka dakle ne vlada grijeh u vašem smrtnom tijelu pa da robujete njegovim požudama. I ne predajte svoje udove kao oružje nepravde grijehu nego prikazite sebe Bogu kao oživjeli od mrtvih i predajte svoje udove kao oružje pravde Bogu« (Rim 6, 6—12 sl.).

S pozitivnog gledišta oslobođenje se ili spas čovjeka sastoji u razvoju svih vrednota ljudske osobe, u naravnom i nadnaravnom smjeru, uz prihvaćanje božanskog posinstva. Moramo, braćo, pokazati našem društvu, koje se želi samo izgraditi bez Boga, da se »novi čovjek« i »novo društvo« ne mogu izgraditi bez Boga, bez Krista novog čovjeka, novog Adama, i bez Crkve. To mora biti naša glavna zadaća, koju, do potrebe, danas moramo izvršiti ne samo riječju i djelom, nego i krvlju. Ipak sudjelovanje čovjeka u tom djelu otkupljenja ili potpunog spasa čovjeka putem njegove prirodne moći nikako se ne smije prezeti.

II. UKLJUČENJE ČOVJEKA U ZAJEDNICI CRKVE

12. Ako se »novi čovjek« i »novo društvo« ne mogu izgraditi bez Boga, bez Krista i Crkve, pitamo se onda, gdje se Bog, Krist i prava Crkva Kristova mogu naći. Drugi vatikanski Crkvu nazivlje »opće otajstvo spasenja« (LG, 48), što Boga i Krista i njegova Duha Svetoga sadržava, očituje i proizvodi u dušama. Ta se Crkva u Sv. pismu i sv. Predaji naziva Tijelo Kristovo, a od vremena sv. Augustina »mistično tijelo Kristovo«. Zove se »tijelo Kristovo«, da se označi njezina vidljiva narav ili društvena organizacija. Zove se »mistično tijelo Kristovo«, da se označi, da se u Crkvi sadrži nevidljivi Bog, Krist i Duh Sveti.

Ima naime mnogo Crkava u svijetu koje za sebe tvrde da su prave Crkve Kristove: katolička, pravoslavna, anglikanska i razne protestantske kršćanske zajednice; pita se, koja je prava Crkva, tako da se može zvati mistično tijelo Kristovo. Čini se da je to pitanje vrlo važno i za pastoralni život, stoga mu posvećujemo drugi dio ove rasprave i ovaj više nego prvi izrađujemo znanstvenom metodom.

13. Odbacujemo odmah mišljenje onih koji tvrde, da sve Crkve i crkvene zajednice zajedno tvore jednu pravu Kristovu Crkvu, koja bi se mogla nazvati mističnim tijelom Kristovim i kažemo s II. vat. saborom, da se mistično tijelo Kristovo nalazi u Katoličkoj crkvi, ili u onoj Crkvi koju je naš Spasitelj poslije svoga uskrsnuća predao Petru, da je pazi, te njemu i ostalim apostolima povjerio, da je šire i upravljaju (Mt 28, 18 sl.).

Što nam je tim riječima Sabor htio reći?

14. Pio XII. je dva puta govorio o istobitnosti mističnog tijela Kristova i Katoličke crkve: u enciklikama *Mystici corporis* i *Humani generis*. U *Mystici corporis* papa tvrdi, da je mistično tijelo Kristovo isto što i Katolička crkva; on kaže: Rimokatolička crkva.

Istu nauku je papa s velikom čvrstoćom ponovio u svojoj enciklici *Humani generis* osuđujući ujedno zablude nekih katoličkih učitelja, koji su u ono doba htjeli razlikovati između mističnog tijela Kristva, što su ga protezali na sve ljude koji imaju posvećujuću milost (nevidljiva crkva, crkva ljubavi), i Rimokatoličke crkve, koja je za njih označavala vidljivu, pravnu Crkvu, u kojoj doista potpuno boravi Krist i njegov duh sa svojim milostima: stoga se može nazvati tijelo Kristovo, ukoliko je ustrojstvo, a mistično, ukoliko sadrži, znači proizvodi milosti Kristove; dok u drugim Crkvama Krist manje potpuno boravi sa svojim duhom i milostima, ali zato i te Crkve, prema tim piscima, pripadaju mističnom tijelu Kristovu. A papa Pio XII. govorio je pomnjivo i točno: mistično tijelo Kristovo proteže se samo toliko koliko se proteže i Rimokatolička crkva. To je tradicionalna nauka. Papa u svojoj enciklici *Mystici corporis* uči: »Milost svetosti ne boravi u udovima Duha Svetoga... potpuno odsječenim od tijela. Koji ne pripadaju vidljivom sklopu Katoličke crkve... ne mogu biti sigurni u svoj spas. Koji se vjerom ili upravom međusobno razlučuju, ne mogu živjeti u jednom istom tijelu i u njegovom božanskom duhu« (AAS, 35, 1943, str. 203—243).

15. O tim izjavama Karl Rahner bez kolebanja tvrdi i na dugo dokazuje: »One su jednostavno potvrda jasne crkvene nauke, kakva je postojala još prije enciklike i, zapravo, od početka Crkve. Prividna tvrdoća ovih riječi ne može dakle nimalo iznenaditi ili ozlovoljiti čitatelja, barem ne onoga koji pozna pređašnju i nepromjenjivu nauku Crkve« (usp. K. Rahner: *Écrits théologiques*, II. *L'appartenance à l'église catholique d'après la doctrine de l'encyclique »Mystici corporis«*, Paris, 1958, str. 69 i sl.).

U istom smislu tumači istu encikliku hrvatski kanonist Ivan Rogić u knjizi *Inkorporacija svećenika u Kristovo otajstveno tijelo* (Đakovo, 1966, str. 65 i passim).

Ista je nauka sabora tridentinskog i vatikanskog I. premda se o njoj na tim saborima nije raspravljalo. Uvijek su naime svuda i svi vjerovali, da postoji jedna, sveta, katolička i apostolska Crkva, ustanovljena od Krista, s narodom Božijm, s biskupima i papom, koji su između sebe povezani i žive u jedinstvu. Konkretna, vidljiva, Crkva koja slavi euharistiju stvarno je Kristova Crkva. Kao što Krist tijelom i dušom bijaše jedan, njegova se ljudska duša nije protezala izvan tijela, tako je njegova Crkva jedna, i ne može se izvan njezina vidljivog tijela ili izvan njezina pravnog ustrojstva naći Kristovo tijelo i Kristov Duh.

Čitavo ustrojstvo Crkve, vidljivo i nevidljivo, ljudsko-božansko ili bogočovječje, jedno je jedino i ono se poistovjećuje s Rimokatoličkom crkvom. To je jasna, snažna i jednostavna nauka predaje, koju je snažno ponovio papa Pio XII., kao što uče i prije navedeni pisci, s Karlom Rahnerom. Čovjek je uključen u zajednici prave Crkve, prema nauci pape Pija XII: po krštenju, po javnom ispovijedanju vjere (iako je možda potajno heretik) i po podložnosti katoličkoj hijerarhiji, u prvom redu rimskome papi (iako je možda potajno shizmatik). Ako nedostaje samo jedan uvjet od tih triju, čovjek nije uklopljen u Crkvu ili u otajstveno tijelo Kristovo, tj. nije član Crkve ili otajstvenog tijela Kristova. Ne postoji naime neki član prema nauci pape koji bi zbog milosti koja ga oživljuje bio manje član a drugi više član ovog otajstvenog tijela Kristova, vidljivog naime i nevidljivog, nego: ili je član ili nije, premda je možda kršten, ispovijeda pravu vjeru i podložan je biskupskoj, ali ne papinskoj hijerarhiji, kao npr. braća pravoslavci. Oni kršteni kršćani koji nisu članovi Rimokatoličke crkve, što i sami priznaju, prema papi Piju XII. nisu ni članovi otajstvenog tijela Kristova.

16. Kakvi su po Piju XII. njihovi odnosi prema Katoličkoj crkvi i otajstvenom tijelu Kristovu? I kako se spašavaju kršćani koji ne pripadaju Katoličkoj crkvi?

U prvom redu enciklika *Mystici Corporis* priznaje valjanost krštenja izvan Katoličke crkve, ako je dano u propisanoj formi i pravoj nakani. To je predajna nauka Crkve, u borbi s donatistima postavljena na pravo svjetlo, a od pape nije zanijekana. Stoga je valjano krštenje obavljeno u pravoslavnoj Crkvi i u protestanskim kršćanskim Zajednicama. Čini se da nema razlike između katoličkog, pravoslavnog ili protestantskog krštenog djeteta. Po krštenju se oni »konstitucionalno« ukljućuju u pra-

vu Crkvu — uči, tumačeći encikliku *Mystici corporis*, Nörsdorf (usp. kod Rahnera, nav. dj., str. 35), ali ta djeca poslije, pošto steknu razum i odgoj u svojoj pravoslavnoj Crkvi ili u protestantskim Zajednicama, ne priznaju nešto, slobodno iako ne grešno, o pravoj vjeri i ne podlažu se jurisdikciji prave Crkve te tako postavljaju zapreku potpunom ili »efektivnom« uključenju. To tumačenje enciklike *Mystici corporis* Karl Rahner odbacuje (us. nav. dj., str. 35 sl.), dok ga Dejafre S. J. hvali u (*Nouvelle revue theologique*, Tournai, br. 1, 1977, str. 37).

17. Rahner ima svoje tumačenje spomenute enciklike u navedenom djelu; to tumačenje nastoji razlikovati dvostruki pogled na Crkvu: Crkva samo kao sakramentat i Crkva kao stvar i sakramentat.

Crkva kao sakramentat jest zajednica krštenih koji pravu vjeru javno ispovijedaju i podvrgavaju se pod jurisdikciju biskupa i vrhovnih svećenika. Ta Crkva znači prisutnost Boga i njegova kraljevstva, tj. milosti među ljudima, premda zbog grijeha milosti stvarno nema. Crkva samo kao sakramentat postojala bi prema Rahneru izvorno po Piju XII. u njegovoj enciklici, a neizvorno kao stvar i kao sakramentat, tj. sakramentat koji znači milost i koji daje milost. Crkva kao sakramentat — prava vidljiva Crkva, ili vidljivo mistično tijelo Kristovo, organizirano, konkretizirano u Rimskoj crkvi — potrebna je u tumačenju oca Rahnera za spas kao bezuvjetno sredstvo (necessitate medii), ali kao uvjetna potreba, ukoliko je izričita ili uključena želja za tom vidljivom Crkvom, Crkvom kao sakramentom, bezuvjetno potrebna; bez stvarnog ili željenog uključivanja u vidljivu Crkvu Kristovu ili otajstveno tijelo Kristovo, nije moguć vječni spas nijednom čovjeku.

Ne možemo, dakle, prema Rahneru govoriti o onim koji imaju želju za Crkvom da pripadaju duhu Crkve, jer bi pripadati otajstvenom tijelu Kristovu ili vidljivoj Crkvi bilo bezuvjetno potrebno za spas (de necessitate medii). Tu Rahner razlikuje u njemačkom jeziku dvostruki način pripadanja Crkvi, tj.: biti član »Gliedschaft«, (franc. »le membre«) i »Zugehörigkeit« (franc. »appartenance«). Možda »biti član«, što pristaje samo onima koji stvarno ostvaruju sva tri ona uvjetna pripadnja Katoličkoj crkvi, i »biti dionikom«, »sudioništvo« u Crkvi, što pristaje onima koji imaju neke elemente Crkve ili otajstvenog tijela Kristova, npr. krštenje, biskupsku hijerarhiju, sakramente, posebno euharistiju, ili i gdje god postoji osobna volja pripadati narodu Božjem, u mjeri u kojoj je takva volja Crkva je tu već u korišenu dana (zbog utjelovljene riječi u ljudsku narav), i to neovisno o volji čovjeka pojedinca... — tu ta stvarnost teži da se ostvari u Crkvi na društvenom i pravnom planu (nav. dj., str. 108). Tako se želja za Crkvom nigdje ne javlja u samoj nutrini izvan sakramentalne milosti i zato izvan Crkve (jer tada bi želja za Crkvom bila samo nešto kazano riječima a ne stvarno); želja za Crkvom uvijek ima vidljiv izvor, stvaran, sakramentalan. Zato vidljiva Katolička crkva ili otajstveno tijelo Kristovo, prema ocu Rahneru (nav. dj., str. 111) ima dvostruki vid: Crkva kao organizacija sveta i pravna, i crkva kao ljudstvo posvećena po Utjelovljenju. Ipak se može pitati, koja je razlika između ove Crkve, stvarna ili samo misaona? Kad se dakle pita: postoji li neka »Zugehörigkeit« (appartenance, participatio), koja ne

bi bila potpuna prema vidljivoj Crkvi, koje bi sudioništvo bilo samo nevidljivo, jer bi se sastojalo samo u sakritom (izvanpovijesnom) posjedu milosti i po djelima potrebnim za opravdanje nekrštenih? Na to se pitanje odgovara niječno. Jer, konačno, svaki osobni čin u konkretnoj naravi čovjeka i svaki čin u tjelesnoj djelatnosti te naravi ima i neki osjetni izraz (konstitutivni znak), koji očituje značaj želje za Crkvom (nav. dj., str. 111 sl.). Prema Rahneru dakle nije dovoljno, kako kaže Nörsdorf, krštenje da proizvede konstitutivno uključenje u otajstveno tijelo Kristovo, nego se traži javna ispovijed prave vjere i praktično priznavanje jurisdikcije prave Crkve. Ne može se dakle govoriti o zapreci uključanja u Crkvu.

18. Donijeli smo dakle dva tumačenja tradicionalne crkvene nauke po kojoj izvan Crkve nema spasa. Ovdje neki misle o duši Crkve, npr. Nörsdorf i mnogi drugi, neki o vidljivoj Crkvi, kao o. Rahner, ali uz neka posebna tumačenja.

Tradicionalna nauka i Pio XII. ne ulaze u ta pitanja, nego uče da bez uključanja u Crkvu, bilo stvarno bilo željno, nema nikako vječnog spasa, te da nitko ne može biti osuđen bez vlastite osobne krivnje.

19. Sada II. vat. sabor u LG, 14. uči: »Sveti Sabor obraća se dakle prije svega na katolike. On pak uči, oslanjajući se na Sv. pismo i Predaju, da je ova putujuća Crkva potrebna za spasenje. Jedno je naime Krist Posrednik i put spasenja, prisutan među nama u svome tijelu, koje je Crkva; a On naglašavajući izričito potrebu vjere i krštenja (usp. Mk 16, 16; Iv 3, 5), potvrdio je time i potrebu Crkve, u koju ljudi ulaze po krštenju kao kroz vrata. Zato se ne bi mogli spasiti oni ljudi, koji, iako im je poznato da je Katolička crkva od Boga ustanovljena po Isusu Kristu kao potrebna, ipak ne bi htjeli ili u nju ući ili u njoj ostati.«

Ovdje se dakle uči, da je jedna i jedina Crkva od Krista ustanovljena, koja je potrebna za spas, a to je Rimokatolička crkva, i da svi bivaju osuđeni, koji grešno izvan te Crkve žive i umiru. Zatim Sabor nastavlja: »Potpuno se uključuju u društvo Crkve oni koji, imajući Kristov Duh, potpuno primaju njezinu organizaciju i sva sredstva spasenja u njoj ustanovljena i u njezinu se vidljivom ustrojstvu združuju s Kristom koji njom upravlja po Vrhovnom Svećeniku i biskupima, naime vezama ispovijedanja vjere, sakramenata i crkvene uprave i zajednice. Ipak se ne spasava onaj koji, iako je član Crkve, ne ustraje u ljubavi te ostaje u krilu Crkve »tijelom«, ali ne »srcem«.

Katekumeni koji, potaknuti od Duha Svetoga, izričito traže da budu primljeni u Crkvu, već se samom tom željom združuju s njom, i Majka ih Crkva već ljubi kao svoje i za njih se brine (LG 14). Sabor u tom broju govori katoličkim sinovima i među ostalim uči nauku o »potpunom uključanju« u društvo Crkve i o uvjetima potpunog uključanja. Smisao se očito proteže na »sinove katolika«, a »potpuno uključanje« pretpostavlja za njih ne samo javno ispovijedanje vjere, primanje sakramenata, osobito euharistije, i podložnost pod crkvenu vlast, posebno pod jurisdikciju riskog biskupa, nego i ustrajnost u ljubavi, jer oni koji mi-

losti Kristovoj ne odgovaraju mišlju, riječju i djelom, nikako se ne spašavaju; strože će biti suđeni (LG, 14).

Zatim Sabor u brojevima 15 i 16 govori o drugim kršćanima, koji su s pravom i jednom Crkvom (rimokatoličkom) »zbog više razloga povezani«, tj. istim krštenjem, Sv. pismom, istom vjerom u Boga i Krista Spasitelja, te kaže da ti kršćani žive u vlastitim »Crkvama« (pravoslavnim) ili u crkvenim Zajednicama.

I drugi ljudi, koji nisu kršteni, »upućuju se« k jednoj Crkvi Kristovoj (LG, 16). Crkva je dakle jedna jedina, a to je Katolička crkva.

20. U br. 8 LG Sabor uči: »Ova Crkva, ustanovljena i uređena na ovom svijetu kao društvo, nalazi se u Katoličkoj crkvi, kojom upravlja nasljednik sv. Petra i biskupi sjedinjeni s njim, iako se izvan njezina organizma nalaze mnogi elementi posvećenja i istine, koji kao darovi svojstveni Kristovoj Crkvi potiču na katoličko jedinstvo.«

O izrazu Sabora »Crkva se... nalazi u Crkvi katoličkoj« u dvorani se mnogo raspravljalo, a nakon Sabora još više. To je bio predvidio glavni izvjestitelj o Crkvi msgr. Philips, koji je napisao: »Može se pretpostaviti, da će latinski izraz 'subsistit in' učiniti da poteku potoci »rnila«. Ali mi možemo pokušati prevesti taj izraz: »upravo tu nalazimo Crkvu Kristovu u svoj njezinoj punini i svoj njezinoj snazi, kao što kaže sv. Pavao o uskrsnom Kristu, koji je postavljen kao sin Božji 'en dynamei' — u snazi« (nav. Dejaifre SJ, *L'appartenance à l'église* u *Nouvelle revue théologique*, Tournai, 1977, 4).

Taj se prijevod Philipsa, koji se praktično podudara s naukom Pija XII., tj. »nalazi se« jednako je »jest« — prava Crkva »nalazi se« u Katoličkoj crkvi ili jest Rimokatolička crkva — ne sviđa većem broju, kao što se može vidjeti kod Dejaifrea u nav. dj., str. 44.

21. Čini se da Rudolf Brajčić i Mato Zovkić u nedavno objavljenoj knjizi *Dogmatska konstitucija o crkvi — Lumen gentium* (Zagreb, 1977) misle o izreci »subsistit in Ecclesia catholica« da prava vidljiva Crkva Kristova potpuno postoji samo u Katoličkoj crkvi, ali da manje potpuno postoji i u drugim Crkvama ili kršćanskim Zajednicama (nav. dj., str. 168—171). Čini se da ti inače pouzdani pisci misle da se obrazac II. vat. razlikuje ne samo oblikom, nego na neki način i smislom od obrasca Pija XII., i to ne protivnim, nego dopunskim zbog ekumenskih razloga. Rado priznajemo da je ekumenizam bio razlog te promjene, ali mislimo prema msgr. Philipsu da je promjena formalna, tj. samo u prijatnijem načinu govora. Slično misli i Mario Mideli SDB, *Misterij Crkve u 21. dogm. konst. o crkvi*, Torino, 1965, str. 346 sl.

Zaključak

22. Ovu ćemo raspravu završiti riječima pape Pavla VI. uzetim iz njegove izjave carigradskom patrijarhu Demetriju I, tiskane u *Osservatore Romano* 6. srpnja 1977. »Ona jasno pokazuje — kaže papa — da su bratske veze koje se iznova sve tjesnije i tjesnije pleću između starog i no-

vog Rima odsada takve, da sve ono što se tiče života jedne od dvije sestrinske Crkve proživljava i druga u zajednici s istim duhom.»

Istog dana objavio je *Osservatore Romano* pismo Njegove Svetosti ekumenskog patrijarha Demetrija I. (20. VI. 1977), u kojem se među ostalim kaže: »Želimo, da Krist naš pravi Bog, koji nam je u svom neizrečivom čovjekoljublju dao snage i radosti pomirenja, ushjedne blagosloviti naš napor u budućnosti, dok ne stignemo do savršene zajednice u istom kaležu Gospodina.«

Doista, Duh Kristov uvijek radi u Crkvi i on prosvjetljuje papu, biskupe, prave teologe i narod Božji, da u Crkvi sve bolje tumače istine i život ljudski i božanski, u istom smislu i u istom izrazu, kako je običavao reći papa Ivan, da što brže »svi budemo jedno«.